

**Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis
Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et
Justitiæ, Sive Decisivi Discursus**

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in
quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus
respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum
luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque
omnibus in utroque Foro ...

Tractatus Primi Pars I. de Usuris, & interesse, Pars II. de Cambiis, Pars III.
de Censibus, Pars IV. de Societatibus Officiorum

**Luca, Giovanni Battista de
Coloniae Agrippinae, 1691**

Appendix.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74112](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74112)

APPENDIX ROMANA EXCESSIVÆ

SOLUTIONIS

PRO

FRANCISCO PIPHER

CVM

DECIO MARCONO.

Casus disputatus coram Præfesto Palatii Apostolici, & resolutus pro Pipher.

Ex errore impressoris omisus suo loco.

An debitori assumenti in se curam & onus cambiandi, ac spontè & pacificè solventi cambia juxtà taxam ab initio concorditer limitatam, detur jus, vel actio imputandi in sortem vel respectivè repetendi id quod excessivè solutum esset, eo quia detectum fit cambia per nundinas tanti non importasse.

SVMMA RIVM

- 1 **F**Acti series.
- 2 De requisitis necessariis, ut cambia exigì possint.
- 3 Quod debitor assumens in se onus cambiandi teneatur ad cambia etiam sine spaciis tanquam damna, & interesse.
- 4 Sed tunc non debentur expensæ provisionum.
- 5 Cambia malè soluta imputantur ipso jure in sortem etiam si sponte.
- 6 Quod hic articulus sit novus.
- 7 Quod procedendum sit cum distinctione casuum,
- 8 Quando agitur de cambiis non solutis attenditur quid minus.
- 9 Idem de solutis per debitorem invitum de mandato judicis.
- 10 Etiam sponte soluta cambia in excessu repetuntur, vel imputantur si creditor girabat cambia.
- 11 Secus ubi ipse debitor in se suscipit onus cambiandi.
- 12 De probatione negative.
- 13 Indebitum voluntarium indiget probatione conclusiva.
- 14 Quod solvens scienter indebitum censeatur donare.
- 15 Quod creditor exigens, & consumens fructus excessivos in statu bona fidei non teneatur restituere.
- 16 Declaratur conclusio, quod bona fides in materia usuraria non excusat.
- 17 Fructus societatis officii exacti post societatem finitam cum bona fide consumpti non restituuntur, idemque de censibus.
- 18 De cambiorum platealium validitate vel moderatione.

DISC. XXVIII.

In nito contractu cambii pro summa scutorum 12. m. inter Franciscum Pipher pecuniæ datorem, & Decium Marconum receptorem sub pacto limitationis cambiorum: ut excedere non possint scuta septem pro quolibet centenario & anno, ita tamen, quod si minus importarent, exigì non posset, nisi id minus, debitore juxtà modernam frequentiore formulam in

se assumente curam & onus girandi seu exercendi cambia per quasvis nundinas, plateas, & mundi partes per Italiam & extra; Cum plurimum annorum spatio debitor spontè ac pacificè solvisset fructus seu intersuria cambiorum ad conventam limitatam rationem, ac etiam restituisset sortem; Comperto deinde ex pluribus causis agitatis in Tribunali A. C. quod cambia per nundinas decursa ad dictam summam non ascendissent, de quarum causarum aliquibus mentio habetur in præcedentibus, præsertim discurs. 17. Hinc proinde iudicium instituit repetitionis eius, quod singulis annis excessivè solutum esset, cum imputatione, seu diminutione sortis singulis quibusque temporibus, atque ut vulgò incuria dicitur *faciendo scalettam*; Et introducta causa coram Apostolici Palatii Præfesto, tanquam iudice competente dicti Pipher unius ex majoribus officialibus cohortis Helvetiæ Pontificis, ac ejusdem Palatii custodiæ destinatæ.

Scribentes pro actore, cum consueta inani repletionem cartarum in allegationibus super iis, quæ hodie tanquam omnibus nota præsupponi possunt, & debent, Dicebant fundatam esse ejusdem actoris intentionem, quoniam ad præscriptum Constitutionis Pii V. omninò damnantis, ac usuraria declarantis cambia sicca, ut cambiorum intersuria exigì possint, duo copulativè concurrere debent, Primò nempe iustificatio realitatis cambiorum per litteras saltem redditus, quas *spaccia* vulgò dicimus, Et secundo quod nõ exigatur, nisi id quod verè singulis quibusque nundinis vel terminis, cambi intersuria importent, cum in isto contractu dari non possit lucrum certum, neque in obolo, sed torum pendeat ab ipsa eventualitate, quæ se habere possit ad lucrum & damnum, ut pluries in præcedentibus.

Et licet primum requisitum necessariæ justificationis realitatis cambiorum cum spaciis

cuius hodie penè ab Aula recessisse videatur, ob hanc modernam frequentiorē contrahendi formulam, quod ipse debitor in se assumat curam & onus cambiandi, quod operatur, ut non sequuta transmissione litterarum, adhuc teneatur ad cambia, quæ licet à creditore exigì valeant, non tanquam cambia, sed tanquam damna & interesse, potius ob non factum, quàm ob non datum, ratione scilicet non adimpleti mandati per ipsum suscepti; At tamen in aliquo relevatur debitor ratione huius oneris, ob cuius cessationem creditor etiam in aliquo respectivè damnificatur, quod scilicet ita cessant intersuria provisionum, aliarumque expensarum, atque non debentur dicta damna & interesse, nisi ad eam rationem, quam important ipsa intrinseca intersuria cambiolorum resultantia ex alteratione valoris auri, atque, ut vulgò dicitur, ratione *aggi*, ut pluries etiam in præcedentibus habetur.

Et idèdè cum occasione dictarum aliarum causarum satis frequentium, iam firmatum esset, quid detractis provisionibus, aliisque expensis dicta intersuria importarent, sine dubio minor, quàm importaret dicta taxa conventionalis; Hinc proindè concludebant, planum remanere, ut petita repetitioni locus esset, non obstantè spontanea solutione, cum in hac materia factum partium in nulla consideratione habeatur, quia non possunt partes licitam reddere vsuram, ac facere licitum id quod est illicitum; Ac etiam quia vsurarum solutio per suffocationem debitorem facta, quamvis spontanea, potius necessaria, & coacta censenda est, ita ut non intrent termini repetitionis indebiti, sed potius imputationis ipso iure iuxta opinionem quam sequitur Rota ex firmatis in satis vulgari *Roma cambi coram Böhio impress. dec. 69. par. 9. rec.* canonizata penè in centum aliis, quas cum naveativo stylo, absq; aliqua necessitate tanquam in re in Curia notoria cumulabant per integras columnas cum stylo extero, ita illum Curia Romanæ adèdè commendabilem corrumpendo.

Scribens Ego pro Pipher reo convento, admittere omnes prædictas conclusiones, tanquam, ut dictum est, hodiè notorias ac præsupponendas; Dicebam tamen fallaciam consistere in applicatione, circa quam adèdè frequenter nos moderni iuristæ nimium laboramus, Undè propterea, cum in hoc articulo tanquam nouo deduci non possent venerandæ auctoritates *Accursii, Bartoli, Baldi* aliorumque antiquorum legastrum, minusque *Innocentii, Ioannis, Andree, vel Abbatis*, aliorumque Canonistarum; Quinimò neque modernorum, vel Rotæ decisionum, cum articulus à recenti tempore in campum prodierit, neque pro mea noticia, adhuc in Rota formiter disputatus & decisis esset; Idcirco expertus plures quæstiones desuper habitas in Tribunali A. C. & in Signatura iustitiæ, tam in causis enunciatis supra dicto *disc. 17.* quàm in plerisque aliis, quæ utpotè cadentes sub eisdem principiis negliguntur; Ad eruendam veritatem, atq; istius sensu retento, dicebam plures casus in proposito distinguendos esse, diuersam habentes rationem, idèdèque diversimode decidendos, quodque propterea manifestum pro meo sensu videatur æquiuocum, regulam seu decisionem generalem desuper statuere.

Primus igitur casus est, ubi agitur de cambiis solvendis, quæ per creditorem petantur à debitore invito ac opponente non teneri ad integram summam conventam, ex eo quod cambia verè decursa minus importarent, & tunc sine dubio pro debitore respondendum videtur; Quamvis enim isto casu ex parte creditorum deduci solitum esset idem motivum, de quo infra, quod scilicet contractus non esset restrictus ad solas nundinas, sed etiam per plateas Italiæ & extra, per quas certum est hoc moderno tempore cambiolorum intersuria esse maiora iuxta ea quæ habentur *suprà disc. 1.* At tamen cum in hac alternativa electio sine dubio esset debitoris, rectè hic dicere potest re integra habuisse in animo cambiandi per nundinas, non autem per plateas; Duplici circumstantia dictam eius assertionem nimium confortante; primò scilicet, quod iuxta deducta *d. disc. 1. & seq.* hac via cambiandi per nundinas, quando agitur de circulatione, seu continuatione, est magis frequens & vitata; Et secundò quod in materia viuraria attendendum est, quod minus ob verisimilem etiam voluntatem ipsius debitoris gerentis personam mandatarii tanquam in rem creditoris & suam, ut eligere voluerit, ac debuerit dictam magis vitatam viam quam experientia probavit parere intersuria minora.

Eodemque iure regulandum esse dicebam, in quo debitor invitatus & opponens viribus Præture compulsus cambia solvisset iuxta casum, de quo *suprà d. disc. 17.*

Alter casus est, ubi ageretur de cambiis spontè ac pacificè solutis, quorum deinde repetitionem vel respectivè imputationem debitor petat, & hic subdistinguentus videtur inter casum, in quo ipse creditor ex mandato seu facultate sibi per debitorem tributa cambiolorum gereretur exercuerit, & casum præsentem, in quo ipse debitor huiusmodi onus in se assumpsit; In primo enim, cum certum sit nihil neque in obolo etiam à sponte dante exigì potuisse sine spaciolorum seu litterarum realitate, & per ipsum creditorem justificandi, & ex qua singulis quibusq; nundinis vel terminis certificari potuit vel debuit quæ totum verè importassent cambiolorum intersuria, hinc proindè exigendo in excessu dicitur in mala fide, ac potius dici potest indebitum per debitorem ex errore solutum creditori, qui stante hac mala fide evitare non potest restitutionem ex motivo consumptionis sub bona fide. licet iste casus rarò contingat, quoniam cum calculentur etiam ad damnum debitoris provisiones, aliæque expensæ, non de facili verificabilis est hic excessus ultra taxam conuentionalem.

In altero autem, qualis erat proprius & præcisus casus præsentis controversiæ, quod scilicet debitor assumpsit in se onus cambiandi, atque singulis annis vel temporibus spontè ac pacificè cambia solverit creditori, verisimiliter cursus cambiolorum tam nundinalium quàm platealium ignaro, quia nempe non sit campfor seu mercator artem cambiatoriam exercens, & tunc stante præsertim dicta generalitate susceptionis mandati, tam per nundinas quàm per plateas, absolutum pro meo sensu videri dicebam, dictam repetitionem, vel respectivè imputationem prætendi non posse ex pluribus fundamentis, quorum singula sufficere videntur, multo magis simul juncta.

Primò

Primò scilicet ob cessantem probationem negativam, quæ est fundamentum intentionis actoris, quod scilicet cambiorum interfuria tanti non importauerint, cum ad id probandum adducerentur solum attestations super cursu cambiorum mundinalium, quæ non sufficiunt, stante possibilitate, quod hæc cambia girari potuerint per plateas, duplici recepta propositione in id conferente, Vnà scilicet, quod negative nunquam probata dicitur per contrariam affirmatiuam, vel e conuerso, nisi quoties præcisè ac de necessitate actus sequi debet per illam viam, siue contineris in illa scriptura, & non aliàs ex relatis apud Buratt. & Adden. deci. 10. 220. 264. & 282. & passim cum sit principium vulgare; & altera, quod indebitum voluntarium indiget perfecta & concludenti probatione excludente contrariam possibilitatem, qua concurrente adesse non dicitur probatio perfecta, ubi potissimum concurrat titulus legitimus, atque accessiones in genere seu substantia sunt licitæ, solaque controversia cadit super accidenti maiori vel minori quantitatis, adeo ut non intret aduersus hanc propositionem difficultas, de qua late in *Sauonen sub tit. de Vsuris d. 12.*

Secundò quia cum debitor, qui curam & onus cambiandi habebat, ita sciret, vel scire deberet, quanti cambia vere importarent. Hinc proinde scièter ac voluntariè soluendo in excessu, istum censetur donare voluisse, vt in proximis terminis excessivæ solutionis fructuum census, qui verè ad tantam ratam non deberentur, habetur apud Spadam *conf. 248. lib. 2. nu. 3. cum sequen. & apud Seraph. dec. 1226. edita in eadem causa dicti consilii.*

Istud tamen motivum, solum & de per se mihi videbatur periculosum in debitore qui campforiam artem non exerceret, verisimiliter ignarum, quid cursus cambiorum singulis quibusque temporibus verè importaret, vnde propterea rectè dici posse videtur indebitè solutum potius per errorem, quam scièter animo donandi de facili non præsumendo, ex pariter recepta propositione, quam in foro frequentem habemus, quod animus donandi non præsumitur, omnique alius possibilis intellectus pro eius exclusione capiendus est, licèt motivum esset adaptabile ad casum, cum debitor esset mercator mercium fundacalium, non autem campfora, adhuc tamen in his versatus.

Solidius verò, magisque tutum mihi videbatur tertium fundamentum pariter benè deductum per Spad. *dicto conf. 248. lib. 2. à num. 4. ad finem*, ac examinatum pluries *sub tit. de Vsuris, præsertim in Baren. dis. 17. & in Lucana dis. 18.* quod scilicet creditor in bona fide fuerit, iustèque credere potuerit, quod debitor adimplendo fidem promissam, ac susceptum mandatum, cambia verè giraverit, atque ita rectè conscius quod tanti & ultra importarent, sponte illa solverit, vnde propterea creditor excusandus veniat à restitutione eius, quod in statu bonæ fidei à sponte solvente exegit & consumpsit, aliàs non percepturus neque consumpturus, si debitor suum munus adimplendo, de veritate ita certior factus, ipsum creditorem certiore reddidisset; Atque aliàs esset dare magnum absurdum, quod iuris naturalis & scripti repugnantiam habet, quod debitor ita delinquens, seu malè agens ex propria culpa & delicto commo-

dum reportaret in supplantationem creditoris innocentis versantis in bona fide, ac in iusta credulitate; Eò magis verisimili, si de tempore initi contractus, ut in præsentis casu sequebatur, summa conventa esset iusta & verisimilis magisque inferior quàm excessiva, cum ita nulla excogitabilis adesse videatur ratio, od quam creditor istud damnum sentire debeat.

Et quamvis vera sit conclusio, de qua frequenter *sub dicto tit. de Vsuris, præsertim in allegatis di. 12. & 17. ac etiam sub tit. de censibus*, quod bona fides ex ignorantia, vel ætate, rusticitate, sexu, seu aliàs resultans, in hac usuraria materia non excuset, Attramen, ut ibidem advertitur, id rectè procedit, quando vitium est in substantia, illudque procedat à dispositione juris clari, cuius ignorantia non excusat, secus autem ubi provenit à iusta & probabili ignorantia facti ex deductis *præsertim dicto disc. 17.* Vnde propterea apud Spadam *dicto conf. 248. lib. 2. in fine* refertur *Boccacc. in ejus tract. de societ. off. n. 191.* ubi testatur per Pontif. in plena Signatura Gratia, declaratum fuisse excusari creditorem exigentem à debitore spontè solvente fructus societatis officii, quam credebatur adhuc vigere non obstante illius extinctione sibi ignota, sed nota debitori, qui proinde sibi imputet, cur sciens spontè solverit; & quidem id videtur omnino probabile, nam aliàs esset mundum involvere ac tollere commercium nedum in isto contractu cambii, sed etiam in altero census, de quo agit Spada *dicto conf. 248.* quoniam frequenter dari potest casus, quod existente fundo censito capaci de tempore impositionis, si tractu temporis eius fructus diminuatur, certum est, quod de iure creditor exigere non potest nisi ad ratam fructuum, atque si scièter plus exigeret, tanquam illicitum & usurarium veniret restitutum vel imputandum, quod irrationabile ac inhumanum videretur, si debitor sciret, atque hoc non obstante spontè solveret creditori ignaro ac bona fide credenti continuationem fundi in primæuo statu, cum similibus, & conferunt quæ habentur *dec. 3. p. 7. rec. & passim* de fructibus perceptis ex re non sua in statu bonæ fidei vel non malæ non restituentis.

Clarius verò ac extra omnem dubitationem in hac facti specie, dum debitor etiam sortem postea spontè solverat, vnde cadere non poterat consideratio, de *quad. decis. 96. p. 9. rec. ac pluries d. tit. de Vsuris*, quod scilicet debitor ita sub nomine usurarum pro maiori commo ditate voluerit per diminutas solutiones se liberare à debito sortis, dum istam quoque postea solvit, vt proximè ponderatur etiam supra *disc. 7.*

Difficultatem aliquam promovebat iudex aduersus dictam contrariam possibilitatem maioris cursus cambiorum per plateas, per quam exclusa remanebat probatio negativæ seu excessus, quod scilicet Rota in decisionibus editis *coram Verospio in Romana cambiorum, de qua supra disc. 1. & sequen.*, decreverit deberi solum cambia mundinalia non autem platealia, Vnde ista præsertim occasione sum expertus adeò damnablem pragmaticum currentem usum, attendi decisiones & doctrinas ad litteram, atque pro regula generali, non considerando, ad quid, & quomodo loquantur, & an applicentur ad casum necne; Siquidem in dictis decisionibus, non solum non damnantur, sed expressè canonizan-

nizantur cambia platealia, sed quia casus præbuit illa reddita esse nimium excessiva, idcirco ex quodam æquativo arbitrio illa moderata fuerunt ad rationem nundinalium, calculatis tamen etiam provisionibus, aliisque expensis, adeo ut importarent ad novem pro centenario, & sic in quantitate excedente istam taxam conventionalem, ideoque cessabat ratio moderati-
onis; & ex his dicitur sententia rei conventi absolutoria, quæ tendendo ad solam veritatem, iusta, & probabilis visa est. causæ autem fatum fuit circa hanc ultimam difficultatem, quod iudex, absque doctrinarum necessitate dictam responsum bene perceperit, nam alias ex eo quod non adessent doctrinæ, vel decisiones, quæ in verbis ita firmarent, reputatum fuisset proprium ratiocinium, sive distinctio ex capite iuxta eas quas frequenter Advocati experientur frigiditates, risum, ac iram eodem tempore excitantes.

JANVEN PECUNIARIA

S E V

PARTITI

P R O

CAROLO SPINOLA

C V M

DOCTIS, & VAMBARLIS.

Responsum pro veritate.

De acceptatione ac implemento tractæ seu litterarum cambii in nundinis cum aliqua protestatione, ut vulgò dicitur, *sotto protesto*, An id alteret naturam negotii, ita ut solventi non competat illud jus, vel actio, quæ aliàs contra scribentem vel socios competere; Et de litteris certioratoriis, vulgò nuncupatis *d'auviso*, an obligent necne scribentem, & quid operentur in hac materia tractarum seu litterarum cambii.

S V M M A R I V M

- 1 *Falli series*
- 2 *De rationibus dubitandi.*
- 3 *Socius obligat consocium etiam in solidum in concernentibus negotium sociale.*
- 4 *Quod sit rationabile, & necessarium pro usu commercii.*
- 5 *Ampliatur etiam dissoluta societate non notificata dissolutione.*
- 6 *An id procedat in societate particulari.*
- 7 *Litteræ certicatoria, seu d'auviso, an & quando*

*obligent, & probent.*8 *De materia acceptationis, & solutionis litterarum cambii sub protesto.*9 *An & quando gesta per procuratorem præjudicent principali.*

DISC. XXIX.

Publicæ ut moris est, decreto Senatus Reipublicæ Venetæ, super partito faciendo cum negotiatoribus, accipiendi duc. 100. m. pro belli Cretenis necessitatibus, restituendos spatio aliquorum annorum ex redditibus aliquarum salinarum ad id assignatis, cum utilitate interim scut. 7. pro centenario & anno, partitum prædictum inierunt Cassionis Docti, & Vambarli negotiatores. qui non habentes tantam pecuniam præ manibus promptam, curarunt eam in toto, vel in parte habere in Civitate lanuensi à diuersis particularibus admissis ad huius negotii participationem, in qua isti contenti fuerunt magis moderato utili scutorum sex cum dimidio, remittendo ipsis Cassionis, Doctis & Vambarlis pro eorum industria & cura residuum dicti lucri, sub ea tamen lege, quod solvendo ipsi pecunias in scutis marcarum, in eisdem tam pro sorte, quam intersuris seu utilibus reintegratio sequi deberet, ita in hanc speciem convertendo æquivalentiam, quæ ex dictis assignamentis in ea ducatorum monetæ specie exigeretur; Cumque unus ex dictis ad hanc participationem admissis esset Carolus Spinola pro rata scutorum bis mille auri marcarum pro ista Cassioni eidem litteras cambii scripserunt seu tractam fecerunt pro nundinis Novarum solvendam quibusdam de Taliacarne eorum correspondentibus, assignando in eisdem litteris, (quæ in nimium brevibus parvis pagellis concipi solent) tractam causam relativè ad alias litteras certioratorias quæ vulgò dicuntur *d'auviso* seu *di spaccio*, cum illis consuetis verbis, *come si auviso*; Eademque die præfati Docti, & Vambarli diversam campforiam rationem exercebant ab illa dictorum de Cassionis litteras, certioratorias, eidem Carolo scripserunt, quod dicta tracta per Cassiones ea die sibi facta esset in causam dicti partiti, ac in executionem conventionis inita super participatione; Dictaque tracta per Carolo absentis procuratorem seu correspondentem acceptata & impleta cum protestatione se revalendi, nedum à dictis Cassionis scribentibus, sed etiam à præfatis Doctis & Vambarlis, ac ab assignamentis dicti partiti &c, sequuta postmodum decoctione illorum de Cassionis, atque Carolo pro ejus reintegratione suas actiones dirigente contra præfatos Doctos & Vambarlos, cum isti negarent se ad aliquid teneri, ex eo quod de aliquo ipsorum mandato pro huiusmodi, solutione facienda non constaret; Hinc desuper ex parte dicti Carolo pro veritate consultus fui, An contra præfatos dictam actionem haberet necne.

Rationes dubitandi, in quadam notula transmissa duæ erant; Vna scilicet, quod Carolus solvens sequutus esset solam fidem illorum de Cassionis, qui tractam fecerant, ideoque nullam haberet actionem contra ipsos qui nullum desuper dederant mandatum, sine quo, cum non ageretur de societate univèrsali, sed de solo negotio particulari, ex gestis cum uno socio non debent remanere alii obligati; Nil obstantibus di-

dictis litteris certioratoris, stante quod in eis denunciatur tantum dictam tractam esse in causam partiti, sed non dicunt scribentes, quod solvi deberet, & sic nullum continerent mandatum; Et secundò quod dicta tracta implementum sequutum non esset purè & liberè, sed cum protestatione prædicta, ideoque eos non afficeret, quamvis aliàs afficere deberet, ubi purè & liberè sequutum esset, supponendo in eadem notula huiusmodi difficultates reputari nimium considerabiles, nullam tamen deducendo specialem rationem vel auctoritatem, cui difficultas inniteretur.

His tamen non obstantibus, ac nisi concurrerent aliæ facti circumstantiæ illud alterantes, Respondi pro meo iudicio clarum videri bonum ius præfati Caroli, nullamque dignosci probabilem dubitandi rationem; Cum enim præfati Docti, Vambarli, & Cassioni, quamvis diuersas camptorias rationes exercentes, simul uniti dictum partitum cum Republica in solidum se obligantes suscepissent, eodemque modo admisissent præfatos particulares pecuniam respectivè pro eiusdem partiti effectuione subministrantes, ad participationem negotiij; Hinc de plano resultare dicebam quod inter præfatos, qui partitum susceperunt à Republica, quamvis non socios totius rationis camptoriae seu negotiationis, inita fuisset super isto negotio societas, tam in ordine ad ipsam Republicam seu Senatum super dicto partito, quam in ordine ad præfatos particulares in eiusdem negotiij causam pecuniam subministrantes, atque ad participationem admissos; Quo posito, ubi etiam præfati Docti & Vambarli non scripsissent præfatas litteras certicatorias, aliàs *d' auiso*, adhuc tamen obligati in solidum remanerent ex facto consocii, ex vera passimque in foro recepta conclusione, quod inter socios de iurè datum censetur reciprocum mandatum, per quod quilibet eorum commune negotium administrare potest, atque in eiusdem negotiij causam consocios etiam in solidum obligare ad text. in l. penul. §. fin. Et. sitamen plures ff. de exercitor. act. cum concordant. apud Surd. decis. 213. num. 1. & seqq. Gratian. discept. 279. num. 1. & discept. 967. num. 4. Rot. apud Cels. decis. 2. num. 1. 2. & sequius.

Et quando desuper non haberemus juris dispositionem, id evidenter comprobarent, tam ipsa ratio naturalis, quam communis usus commercii mercantilis, cum aliàs negotia socialia, quæ frequentius habent socios in diversis locis existentes, aliàs explicari non possent; Imò pluries practicatur, quod sub unius tantum nomine negotium explicatur, sive etiam si sub nomine omnium litteræ ab uno, vel etiam ab aliquo ministro, qui vulgò *complementarius* dicitur, scribi solent, & tamen obligat omnes iuxta plenè firmata in celebri Romana Societatis de Roignis 19. Iunii 1645. 2. Martii 1646. & 10. Februarii 1648. coram Ghislerio, quarum prima est impressa apud Marin. resol. 207. lib. 2. & tertia est decis. 151. p. 10. rec. in quibus firmatur, quod etiam si inter ipsos socios dissoluta esset societas, adhuc tamen, nisi huiusmodi dissolutio publicaretur per solitas litteras circulares, vel publica Edicta in locis, in quibus habebantur correspondentes, alii socii remanerent obligati, ut latius deductum habetur in sua materia *sub ritu. de credito*.

Nulli verò fundamento innixam putabam præ-

fatam excitatam difficultatem, quod nõ adesset societas universalis, sed esset communitio particularis istius negotii tantum, istam enim considerationem rectè intrare dicebam in ordine ad obligationem sociorum ex actibus indifferentibus gestis per socium etiam proprio & particulari non autem sociali nomine ac extra causam societatis, Secus autem quoad eos qui geruntur in causam ipsius negotii socialis, quoniam circa illud concernentia dicitur adesse universitas discretiva; Atque in his terminis alicujus negotii tantum absque necessitate desiderandi societatem omnium bonorum loquantur præmissæ auctoritates ac decisiones, & quotquot aliæ habeantur.

Si verò hæc ita procedunt ex solotacito ac legali mandato, etiam si nullum sociorum factum positivum seu consensus accederet. Multò magis ac pro meo iudicio extra dubium ea locum habere dicebam in hac facti specie, in qua concurrebat expressus consensus seu mandatum, quod hæc tracta facta per unum ex sociis impleteretur, stantibus dictis litteris certioratoris seu *d' auiso*, per quas dicebam omnem removeri difficultatem.

Licet enim in iure habeamus, quod huiusmodi litteræ solæ & de per se nullam inducunt obligationem, neque actionem producant, eo quia scribi potuerunt cum præsupposito tractu seu litterarum cambii, quæ deinde scriptæ non essent, seu alias non acceptatæ neque effectum sortitæ; At tamen ubi constat de effectuione, ita ut cesser dicta ratio dubitandi, tunc probant ac obligant, atque earum vigore exerceri potest ille processus executivus, qui, vel ex iure municipalis vel ex consuetudine ratione commercii ubique recepta, inter mercatores & negotiantes exercetur, ut ita distinguendo bene firmatur per Rotam in Romana seu Lanuen. litterarum cambii coram Bichio impress. decis. 193. par. 11. recent. ex num. 11. & per tot. Multò vero magis in hac facti specie, in qua obligatio sociorum ex facto socii ut supra resultat ex sola juris dispositione, Vnde huiusmodi litteræ non deserunt pro fundanda actione sive inducenda obligatione, sed ad solum effectum removendi eam difficultatem, quæ resultare posset ex ipsorum sociorum non probata scientia, vel non probato consensu; Atque ex his mihi videbatur casum esse incapacem dubitationis, nisi aliud in facto concurreret, quod eam causaret.

Quoverò ad aliud motivum, quod prædicta tracta implementum in mundanis sequutum esset, non liberè & purè, sed cum protestatione, atque ut vulgò dicitur *sub protextu*, quod apud dubitantes majorem inferre videbatur difficultatem, Aduertebam in hoc procedi cum aliquo æquivoco; iste siquidem solvendi modus *sub protextu* non alterat actum, ita ut tollat actionem aliàs competentem contra scribentes seu eos qui ex facto scribentes obligati remanerent, cum id nullo iure cautum sit, nullamque habeat rationem, dum potius majorem ipsius scribentis obligationem inducit; Procedit enim in casu quo scribentes maudet ei cui litteræ diriguntur, quod de tracta per ipsum solvenda se à tertio reintegraret, quo casu si purè & simpliciter impleteret, sequutus diceretur fidem illius tertii non autem scribentis, contra quem nullam haberet actionem; Secus autem ubi solutio

DISCURSUS XXX.

feret sub protextu & in honorem litterarum, Tunc enim ita solvens dicitur eius animum non sequendi fidem tertii, sed illam scribentis, contra quem proinde competit actio, atque hic est effectus hujus protestationis, ut de hoc modo acceptandi seu solvendi litteras cambii sub protextu habetur late apud Scacciam de Cambiis §. 2. gloss. 5. num. 35. & seqq. Gratian. discept. 388. num. 6. late Rota apud Ottobon. dec. 118. num. 7. cum seqq. & in pluribus alijs decisionibus antecedenter in eadem causa editis ibi enunciatis; Multo magis dum non solum protestatio erat simpliciter facta cum termino generali pro honore litterarum, sed habebat expressam causam dicti partiti ac obligationis aliorum sociorum, ut supra, Et sic facta erat pro majori cautela, & declaratione, Unde magnum absurdum esset, ut ea, quæ pro majori cautela, & meliori declaratione facta sunt ad favorem facientis, retorqueri deberent in odium, atque causare contrarium effectum diminutionis iurium alias competentium contra omnia principia, & hæc mihi videbatur veritas.

Potissimè quia d. protestatio facta non erat per ipsum Carolum, sed per ipsius absentis procuratorem seu mandatarium, qui sine speciali mandato non poterat eius principali præjudicare suumque ius tollere per actum consistentem in committendo, cum attendatur solum præjudicium resultans omittendo juxta distinctionem de qua Surd. dec. 181. nu. 16. Greg. & add. dec. 75. nu. 1. & 4. & communiter. Sed hoc ad superabundantiam, nam etiam si dicta protestatio facta esset ab ipso principali, verè causare non posse videbatur hunc præjudicalem effectum.

ROMANA

SEV

ANCONITANA
PECUNIARIA

PRO

ALOYSIO GREPPIO

CVM

COCCHIS.

Casus disputatus coram A. C. & in Signatura, & resolutus pro Greppio.

An tertius scribens ei, cui litteræ cambii diriguntur ab alio in computum alterius, quod eas impleret, quia haberent suum finem, remaneat exindè obligatus ad favorem implentis dicta litteras cambii, seu tractum, si non sit idoneus ille, in cuius computum fit tracta.

S V M M A R I V M .

- 1 Facti series cum resolutione.
- 2 Quod laudator seu approbator scribens litteras cambii ad aliquid non teneatur, contrarium nu. 6. & seqq.
- 3 Scribens alteri litteras cambii, quod eas impleret in

computum tertii, ipse ad aliquid non tenetur. & num. 9.

4 Quod verba hauranno suo sine inducant obligationem propriam de stylo mercatorum.

5 Deferendum est stylo mercatorum, quorum verba intelligenda sunt prout ipsi intelligunt.

6 Expenditur auctoritas Borrelli, in qua fundata est conclusio, de qua nu. 2.

7 Et de alijs auctoritatibus in idem dicto num. 2.

8 Quando laudator teneatur etiam in sensu illum excusantium.

9 Declaratur conclusio, de qua num. 2.

DISC. XXX.

Juxta facti seriem occasione competentie fori recensitam sub tit. de jurisdictione: & foro compet. dis. 71. Cocchi negotiatores in Civitate Ancona scripserunt Greppio in Vibe negotiatori, ut impleret tractam sibi ex Venetijs faciendam à Platò in causam Pighetti pariter in dicta Anconitana Civitate negotiatoris, quia (sunt verba præcisa) hauranno suo sine; Cumque dicta tracta jam impleta in teutis mille Pighettus effectus minus idoneus solventem reintegrare non posset; Hinc proinde Greppius suas direxit actiones contra dictos Cocchos, quorum fidem eum sequutum esse dicebat, Atque postquam rejecta fuit fori A. C. declinatoria ut supra; Assumpta in isto Tribunali, seu coram Prælato deputato disputatione negotii principalis decretum fuit ad favorem actoris mandatum executionis à Signatura justitiæ quoque canonizatum mediante reiectione appellationis suspensivæ cum solito rescripto sine præjudicio executionis, atque ita causa, quod sciam, cum solutione suam habuit.

In disputationibus autem in utroque Tribunali desuper habitis. Scribentes pro Cocchis reis conventis dicebant dictas litteras non continere, nisi simplicem laudationem dicti Pighetti, in cuius causam tracta à tertio faciendæ erat, De jure autem laudator non accedente dolo non tenetur, ut in his punctualibus terminis Borrell. consil. 47. Deducendo etiam super dicta conclusione laudatoris seu approbatoris auctoritates generales Menoch. consil. 179. & Cephal. consil. 437.

Et forte magis in specie ea, quæ ex Bursatr. & Gato, ac alijs habentur apud Rocch. respon. 14. 3. num. 8. lib. 1. quod si negotiator trahit alteri negotiatori aliquam partitam solvendam in computum alterius, tunc solvens nullam habet actionem contra trahentem, sed contra alterum ad cuius computum tracta facta est ac impleta, cum eius fidem solvens sequi dicatur, & hunc dicebant esse casum.

Scribens Ego pro Greppio actore, etiam cum sensu veritatis qualem causæ exitus quoque comprobavit dicebam justitiam assistere dicto actori, quoniam in facto justificabatur, eum prius requisitum ex parte Pighetti pro dicto implemento illud recusasse in sola ejus fide, sed replicasse, quod eatenus id facturus erat, quatenus de hoc sibi daretur ordo per Cocchos illud tradentes per eorum litteras continentes dicta verba, che hauranno suo sine, per quæ scribentium, seu mandantium obligatio inducta dicitur juxta stylum seu usum mercatorum, cui omnino deferendum est, quoniam verba mercatorum intelligenda sunt, prout ipsi intelligunt, quamvis juxta regulas grammaticales diversimodè

D E C A M B I I S

modè intelligenda essent, undè eorum stylus pro lege servandus est *Buratt. dec. 419. n. 6. & 7. Greg. dec. 126. n. 1. cum seqq. Rot. decis. 154. n. 4. & 5. par. 7. rec. & saepius.*

Quatenus verò pertinet ad auctoritates, quæ in contrarium deducebantur, dicebam de illa ⁹ *Burrelli*, quæ magis punctualis videbatur, nullam habendam esse rationem, Tum quia in eo casu diversæ facti circumstantiæ concurrebant, dum prætendebatur mandatarium excessisse finès mandati, Tum etiam quia *ex eodem consil.* constat in contrarium fuisse iudicatum, Ac etiam quia licet ille esset eruditissimus ac doctissimus *l. C. circa respicientia theoricam*, nihilominus quoad praxim, præsertim verò in concernentibus negotiationem, ac usum mercatorum, utpotè semper uiuens in paruo Oppido Oliveti eius patria, erat parùm versatus, ut eventus probavit, quoniam cum senio confectus ob eius eruditissima opera illud præsertim de præstantia Regis Catholici, Mundo cognitus redditus esset, atque per Proregem Neapolis euocatus ad munus iudicis civilis *M. Curia Vicaria* in eo exercendo praxis non correspondebat theoricæ, ut sæpè contingit, considerando etiam, quod agebatur de suspecta auctoritate *Coniulenti* ad pecuniam vel causæ affectionem.

Eademque suspicio cadebat circa reliquas auctoritates *Menoeh & Cephal.* quæ nequè applicabantur ad casum, cum loquerentur de simplici laudatore illius, quem creditor in fideiussorem debitoris acceperat, & sic in terminis longè diversis, dum in hac facti specie propter eius seriem, ac dicta verba videbatur, quod præfati rei conventi non laudatores & approbatores dicendi essent, ut ab eis prætendebatur, sed principales mandatores, quorum fidem principaliter, ac rectè mandatarius sequutus fuerat, aliàs non soluturus.

Et nihilominus, ubi etiam dici debuissent laudatores ac approbatores, adhuc tamen, stante consuetudine mercatorum, quæ præsupponebatur notoria remanere debebant obligati, dum iidem *Cephal. & Menoch.* talem limitationem admittunt, ac etiam firmat *Ludovic. decis. Lucen. 33. num. 7.* Atque adaptabilis etiam videbatur altera limitatio deducta *ex text. in l. eleganter §. finaliff. de dolo*, ubi scilicet approbator seu laudator est in dolo, quia sciret insufficientiam laudati, undè cum mendacio laudaverit, & hic præsupponebatur etiam casus, quod scilicet malus vel periculosus status dicitur *Pighetti*, ipsis *Cocchis* in eadem Civitate Anconitana negotiatoribus iam esset verisimiliter notus.

Ad conclusionem verò de qua post *Gair. Buratt. & alios Rogo. dicto respons. 14. lib. 1. num. 8.* dicebam eam de plano evitari ex defectu applicationis ad factum, cum dictæ auctoritates percutiant casum, in quo solvens seu implens tractam, principaliter sequatur fidem illius tertii de cuius ordine, & pro cuius computo illam fieri dicitur, non autem trahentis, quia nempe simpliciter solverit absque alia protestatione, vel animi declaratione, secus autem ista accedente, ut occasione solutionis factæ *sub protextu* habetur in *Tanuen. d. pra.* cuius oppositum in præfenti erat, dum ut dictum est, actor principaliter, non *Pighetti*, neq; *Platti* sed præfatorum de *cocchis* fidem sequutus erat, adnotando in libris solutionem in computum scribentium, in quod tractam impleret, Atque reflectendo etiam ad solam veritatem, mihi videbatur, quod dicta resolutio esset iusta, & benè fundata, cui proinde rei conventi acquieverunt solvendo, seu concordando, dum, quod sciam, causa ulteriolem progressum non habuit.

F I N I S

